

Koopkrachtonderzoek 2020

Onder senioren is een groeiend gevoel van financiële onzekerheid in de toekomst. De mogelijke gevolgen van de coronacrisis en de uitwerking van het pensioencontract zijn de boosdoeners van dit gevoel. Maar liefst negen op de tien senioren (91%) verwachten dat de economie zal verslechteren. De helft (48%) geeft aan dat hun gevoel van financiële zekerheid is veranderd door de uitbraak van het coronavirus.

Hoe is de financiële situatie van senioren anno 2020?

- 34% woont in een eigen woning en heeft daarop nog een hypotheek lopen en 24% woont in een eigen woning en heeft de hypotheek inmiddels afgelost. De rest woont in een sociale huurwoning (34%), in een particuliere huurwoning (7%) of anders, zoals in een zorginstelling of bij familie (1%).
- 87% heeft een aanvullend pensioen, van gemiddeld € 1.321 per maand.
- 70% geeft aan eigen vermogen te bezitten. De grootste groep (14%) heeft een vermogen tussen de € 20.000 en 50.000. 22% heeft een eigen vermogen van minder dan € 20.000.
- 14% heeft het afgelopen jaar rood gestaan op hun lopende rekening, 7% één keer en 7% meerdere keren. Gemiddeld stond men 34 dagen rood. Het hoogste bedrag waarvoor men rood stond was gemiddeld € 544.
- 7% heeft een lening of uitstaande schulden bij derden, los van een eventuele hypotheekschuld. De schuld loopt het meest bij een bank (63%), of ergens anders (35%) zoals bij vrienden of familie. Het gemiddeld schuldbedrag is € 9.924.
- 13% van de senioren zou in de problemen komen wanneer ze een onverwachte belastingaanslag krijgen van € 400 die ze binnen twee weken in één keer moeten betalen.
- Wanneer de jaarlijkse factuur van de gemeentelijke belastingen binnenkomt, kan 69% die doorgaans zonder problemen betalen; 14% heeft het er niet makkelijk mee, 10% vraagt om een betalingsregeling en 7% moet lenen.

Zorgkosten

- 77% van de senioren heeft het afgelopen jaar hun eigen risico in de gezondheidszorg opgemaakt, 10% was oververzekerd en 2% was onderverzekerd.
- 35% geeft aan in de problemen te komen wanneer het eigen risico in de zorgverzekering zou stijgen naar € 500.
- 16% van de senioren heeft in het afgelopen jaar weleens afgezien van zorg of verzorging zoals een bezoek aan de huisarts, apotheek of tandarts vanwege de kosten. Dit is het meest voorgekomen bij de tandarts (70%), de fysiotherapeut (45%), de specialist (23%) en de apotheek (20%).
Het geheel is meer dan 100 in verband met meerdere keuzemogelijkheden.

Vermogen

70% van de senioren heeft eigen vermogen opgebouwd. De meesten hebben dat gedaan voor het afdekken van vaste lasten voor wonen en zorg (51%), gevolgd door de uitvaartlasten (41%), reizen en leuke dingen doen (36%), aanpassingen aan de woning om langer te kunnen blijven wonen (32%), de (klein)kinderen, als erfenis (23%) en voor de (klein)kinderen om weg te geven (23%).

Het geheel is meer dan 100 in verband met meerdere antwoordmogelijkheden.

39% van de senioren met eigen vermogen denkt dat ze hun vermogen voor andere zaken zullen moeten gaan gebruiken, dan waarvoor ze het hebben opgebouwd. Het zal het meest opgaan aan zorgkosten, mobiliteit (auto) en aanvulling levensonderhoud.

Toekomst

18% ligt weleens wakker van hun huidige of toekomstige financiële toekomst. De meeste zorgen maakt men zich over de waardevermindering van het pensioen (40%) en de betaalbaarheid van de zorg (24%), de betaalbaarheid van de woning (20%) en de stijgende energiekosten (10%).

Coronavirus

Hoewel de meeste uitgaven hetzelfde zijn gebleven gedurende coronavirusuitbraak, is bij een aantal zaken een veranderd uitgavenpatroon te bespeuren. Aan boodschappen en zorgkosten is meer geld uitgegeven, en aan hobby's en sport en bewegen is minder geld uitgegeven. *Tabel:*

uitgavenposten	meer	minder	hetzelfde
Cadeautjes, bloemen en kaarten voor wie dat nodig heeft (troost, verlies)	38%	8%	54%
(online) boodschappen	30%	12%	58%
Zorgkosten	26%	2%	72%
Leuke dingen, zoals tijdschrift, iets lekkers, et cetera	24%	21%	55%
Hobby's	9%	34%	57%
Sport en bewegen, inclusief aanschaf materiaal	9%	29%	62%

De meeste senioren verwachten dat als gevolg van de coronavirus pandemie de inkomsten gelijk zullen blijven, maar de uitgaven hoger zullen worden (47%), gevolgd door inkomsten en uitgaven ongeveer gelijk (36%) en inkomsten minder en uitgaven gelijk (10%).

De meeste senioren verwachten dat de economie zal verslechteren als gevolg van de coronaviruscrisis, een beetje (53%), of fors (37%). Slechts 8% verwacht niet veel verandering. 2% heeft een andere mening.

Maar liefst 48% van de senioren zegt dat hun gevoel van financiële zekerheid veranderd is door de uitbraak van het coronavirus. Genoemd worden: de onzekerheid over de prijsontwikkelingen, de economische ontwikkelingen, de staatstekorten, verhoging belastingen, een mogelijke tweede golf en de financiële en economische naweeën van de coronacrisis.

Volgens 58% van de senioren ligt er momenteel te veel nadruk op de ondersteuning van ondernemers en mensen met werk en te weinig op de koopkracht van ouderen.

Armoede

28% van de senioren ziet de armoede bij senioren in hun naaste omgeving toenemen. 56% is van mening dat er sprake is van een steeds sterkere tweedeling in Nederland tussen zij die voldoende geld hebben en een steeds groter wordende groep die te weinig geld heeft.

Financiële problemen

8% van de senioren is het afgelopen jaar in de problemen gekomen. Voornamelijk met de kosten van de vervanging van huishoudelijke apparaten (61%), vervanging van kleding en schoenen (57%), met het boodschappen doen (42%), de woonlasten (28%) en de reparaties aan de eigen woning (24%).

Het geheel is meer dan 100 in verband met meerdere antwoordmogelijkheden.

Pensioen

De verwachtingen over het pensioen van volgend jaar (2021) zijn niet hooggestemd.

- 65% verwacht dat het pensioen van volgend jaar hetzelfde zal zijn. 23% verwacht dat het lager zal zijn en slechts 2% verwacht dat het hoger zal zijn het komende jaar.
- Op hoofdlijnen voelt 68% van de senioren zich in meerdere of mindere mate goed geïnformeerd over het nieuwe pensioencontract.
- Het gevoel van financiële zekerheid is bij 47% van de senioren veranderd als gevolg van het nieuwe pensioencontract. Niet in positieve zin. Respondenten reppen van 'donkere wolken', de bezwaarprocedure is geschrapt, 'casinopensioen', flinke kortingen, afhankelijkheid van de beurskoersen, het vooralsnog ontbreken van een concrete uitwerking, gebrek aan indexering, alleen aandacht voor werkenden, minder 'zekerheid' dan voorheen, en de kans op korten is groter dan de kans op verhogen.

De financieel kwetsbaren

De groep senioren mét eigen vermogen is in dit onderzoek vergeleken met de groep die geen financiële buffer heeft. Op dit moment heeft 30% van de onderzochte senioren géén eigen vermogen.

De verschillen tussen de groep senioren mét eigen vermogen en de groep senioren zonder eigen vermogen zijn significant.

Zo komt de senior zonder eigen vermogen veel meer in de problemen bij een financiële tegenslag, heeft hij of zij vaker schulden, moet meer op de uitgaven letten, ligt veel vaker wakker over de financiële situatie, heeft minder vaak een aanvullend pensioen dat daarenboven lager is, staat vaker rood op zijn lopende bankrekening en ziet meer af van een artsbezoek vanwege de kosten dan de senior mét eigen vermogen.

Tabel:

onderwerp	wel eigen vermogen	geen eigen vermogen
Belastingaanslag van €400 betalen	5% in problemen	30% in problemen
Eigen risico naar €500	23% problemen	64 %problemen
Uitstaande schulden, buiten hypotheek	3%	14%
Meer op uitgaven letten dan een jaar geleden	33%	52%
Woont in huurhuis	31%	63%
Eigen risico opgemaakt	75%	81%
Ligt wakker over financiële situatie	12%	32%
Aanvullend pensioen	86%	84%
Gemiddeld maandbedrag aanvullend pensioen	€1518	€820
Heeft rood gestaan afgelopen jaar	9% Ja	27% Ja
Gemiddeld aantal dagen rood afgelopen jaar	22%	43%
Geslacht	54% vrouw	71 % vrouw
Relatie	38% single	45% single
Nota gemeentelijke vergoedingen	Geen probleem 81%	Geen probleem 43%
Afgezien van bezoek arts vanwege kosten	13%	24%
In problemen gekomen	4% Ja	17% Ja

Aankomende AOW-gerechtigden

In dit onderzoek heeft 6% van de respondenten geparticipeerd die ten tijde van het onderzoek nog niet de pensioengerechtigde leeftijd had bereikt. De gemiddeld leeftijd van deze groep is 63 jaar. De gemiddelde leeftijd van de senioren die de pensioengerechtigde leeftijd al hebben bereikt, is 75 jaar. Van de groep senioren die op dit moment nog niet de pensioengerechtigde leeftijd heeft bereikt, heeft 40% betaald werk en is 3% actief op zoek naar werk.

Senioren die nog niet met pensioen zijn, staat er financieel veel minder rooskleurig voor. Wanneer de nota gemeentelijke vergoedingen betaald moet worden, is dat voor 71% van de gepensioneerden geen probleem. Bij de nog niet gepensioneerden is dit lager, namelijk 51%. En wanneer een onverwachte belastingaanslag op de deurmat valt van € 400, dan heeft een 35% van deze groep er problemen mee om dit binnen twee weken te betalen, terwijl dit bij de groep gepensioneerden slechts 11% is. De gepensioneerden hebben het afgelopen jaar minder vaak rood gestaan op hun rekening dan de senioren die nog niet met pensioen zijn, 14% tegen 22%. Deze situatie baart de senioren die nog niet met pensioen zijn dan ook zorgen. 37% ligt 's nachts wakker van hun huidige en toekomstige financiële

situatie tegen 17% van de gepensioneerden. Tabel:

onderwerp	gepensionerd	niet gepensionerd
Eigen vermogen	71%	51%
Belastingaanslag van €400 betalen	11% in problemen	35% in problemen
Eigen risico naar € 500	34% in problemen	54% in problemen
Uitstaande schulden, buiten hypotheek	6%	11%
Meer op uitgaven letten dan een jaar geleden	38%	54%
Woont in huurhuis	40%	46%
Heeft rood gestaan afgelopen jaar	14% Ja	22% Ja
Gemiddelde leeftijd	75 jaar	63 jaar
Wakker liggen van financiële situatie	17%	37%
Nota gemeentelijke vergoedingen	Geen probleem 71%	Geen probleem 50%
Afgezien van bezoek arts vanwege kosten	15%	35%
In problemen gekomen afgelopen jaar	6% Ja	34% Ja
Eigen risico opgemaakt in 2019	77%	65%

Beschrijving van het onderzoek

Het onderzoek vond plaats door bureau TeraKnowledge In totaal deden 1.300 Nederlandse senioren mee.

Dataverzameling heeft plaatsgevonden via een oproep in het ledenblad van KBO-PCOB en via de KBO-PCOB website. Daarbuiten is gebruikgemaakt van het representatieve online KBO-PCOB panel via de standaard e-mailprocedure.

De gemiddelde leeftijd van de gehele groep respondenten is 74 jaar. 59% is vrouw (41% man), 41% heeft geen relatie en woont alleen, 56% geeft een relatie (getrouwd of samenwonend).

43% heeft een laag opleidingsniveau, 36% een midden niveau en 21% een hoog opleidingsniveau. 57% heeft een geloofs- of levensovertuiging. De netto gerealiseerde steekproef is statistisch gewogen (propensity weighting) op de variabelen geslacht, leeftijdscategorie, stedelijkheid, hoogste opleidingsniveau en geloof- of levensovertuiging.